

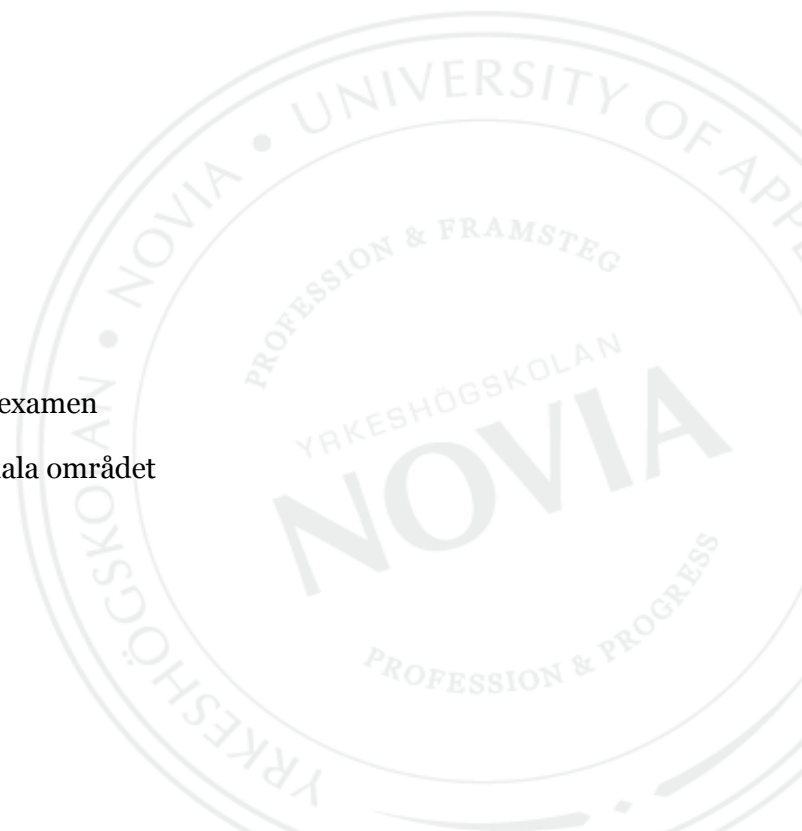

DET BÄSTA AV TVÅ VÄRLDAR

**- En kvalitativ undersökning om utländska kvinnors
upplevelser av och tankar kring sin anpassning till det
finländska samhället**

Johanna Granberg och Pernilla Häggström

Examensarbete för socionom (YH)-examen
Utbildningsprogrammet för det sociala området
Vasa 2011

Förord

Detta lärdomsprov har varit en stor utmaning, men även en berikande erfarenhet. Vi vill rikta ett stort tack till alla som varit till hjälp under arbetets gång.

Tack till våra handledare Pia Höglund-Ingo och Ralf Lillbacka, som med kort varsel har kunnat ge oss handledning.

Speciellt tack till de kvinnor som var villiga att ställa upp som intervjupersoner.

Tack också till alla andra som på ett eller annat sätt hjälpt oss med vårt arbete.

4.11.2011

Johanna Granberg & Pernilla Häggström

EXAMENSARBETE

Författare: Johanna Granberg och Pernilla Häggström

Utbildningsprogram och ort: Det sociala området, Vasa

Inriktning/alternativ/Fördjupning: Socialpedagogiskt arbete, Familjearbete

Handledare: Pia Höglund-Ingo och Ralf Lillbacka

Titel: Det bästa av två världar - En kvalitativ undersökning om utländska kvinnors upplevelser av och tankar kring sin anpassning till det finländska samhället

Datum: 7.11.2011

Sidantal: 43

Bilagor: 2

Sammanfattning

Syftet med detta lärdomsprov är att beskriva utländska kvinnors upplevelser av och tankar kring att flytta till och bo i ett annat land. Speciell tonvikt läggs på anpassning som en process. Undersökningen genomfördes genom kvalitativa intervjuer med fyra kvinnor från olika länder.

De centrala frågeställningarna i detta lärdomsprov är hur förberedelserna såg ut före avresan, hur den första tiden gestaltade sig för familjen, vilka faktorer som de anser underlättar anpassning samt vilka som var de främsta kulturella utmaningarna.

Undersökningen visade att den egna inställningen inverkar mycket på hur väl anpassningen lyckas. Att lära sig det nya landets språk har också visat sig vara en viktig faktor för en lyckad anpassning. Mycket beror också på hur stor utmaning man upplever att de kulturella skillnaderna är.

Språk: Svenska

Nyckelord: Kultur, kulturchock, anpassning, språk

BACHELOR'S THESIS

Author: Johanna Granberg and Pernilla Häggström

Degree Programme: Social Welfare

Specialization: Socio-pedagogical work, family social work

Supervisors: Pia Höglund-Ingo and Ralf Lillbacka

Title: The best of both worlds - A qualitative study of foreign women's experiences and thoughts about their adaptation to Finnish society

Date: 7.11.2011

Number of pages: 43

Appendices: 2

Summary

The purpose of this thesis is to describe foreign women's experiences and thoughts about moving to and living in a foreign country.

The main focus of this thesis will be placed on how the family prepared for the departure, how the beginning in the foreign country was shaped for the family, the factors they consider facilitating the adaptation and also the main cultural challenges they experienced.

The study showed that the personal attitudes have a big impact on how well the adaptation process succeeds. Moreover, learning the official language of the country has been shown to be an important factor for a successful adaptation. Finally, it was also shown that a lot depends on how challenging the women experience the cultural differences.

Language: Swedish

Key words: Culture, culture shock, adaptation, language

Innehåll

1	Inledning	1
2	Syfte och problemprecisering.....	3
3	Att vara en del av en kultur	4
3.1	Språket som verktyg.....	8
3.2	Språk utan ord.....	10
4	Anpassning som process	12
4.1	Kulturchock.....	14
4.2	Anpassningens faser.....	18
5	Olika orsaker att flytta till Finland	21
6	Sammanfattning.....	24
7	Genomförande av undersökningen.....	27
7.1	Val av metod.....	27
7.2	Datasekretess och etiska frågor.....	28

8	Resultatredovisning och tolkning	30
8.1	Förberedelser inför flytten.....	31
8.2	Anpassning.....	32
8.2.1	Känslor.....	34
8.3	Språket.....	34
8.4	Kultur.....	36
8.5	Tankar inför framtiden.....	38
9	Kritisk granskning och slutdiskussion.....	39

Litteratur

Bilagor

1 Inledning

Vi har valt att göra vårt examensarbete om utländska kvinnors upplevelser av och tankar kring sin anpassning till det finländska samhället. Med vår rubrik "Det bästa av två världar" menar vi att den inflyttade ska ta till sig det nya landets seder och bruk utan att glömma sina egna värderingar. Det handlar om att den inflyttade skall hitta en medelväg mellan sin egen kulturs seder och bruk och den nya kulturens seder och bruk.

Processen för asylsökande som kommer till Finland är och har alltid varit ett omdiskuterat ämne. Det diskuteras mycket om hur de asylsökande ska integreras i samhället på bästa sätt. Vi anser att det är precis lika viktigt att de som kommer hit av andra orsaker får samma möjlighet till hjälp att anpassa sig som asylsökande får. Även om man inte flyr från sitt hemland, utan kommer hit av andra orsaker är det ändå en stor omställning. I och med att den nya integrationslagen trädde i kraft 1.11.2011 utvidgades nu målgruppen. Den tidigare lagen riktade endast in sig på flyktingar, medan den nya lagen nu tar hänsyn till alla som av olika orsaker flyttar till Finland. I fortsättningen kommer alltså alla som flyttar till Finland att få basinformation om det finländska samhället och handledning om hur det finländska samhället fungerar i samband med att de får uppehållstillstånd eller registrerar sin uppehållsrätt.

Skillnaderna mellan livet i det land en inflyttad person kommer ifrån och livet i det nya landet är många och av olika slag. Livet utan sociala kontakter och ett fungerande skydds nätverk kan upplevas som svårt. Den sociala miljön är en viktig del av människans välmående. Att skapa kontakt med andra människor kan vara svårt eftersom den inflyttade inte kan språket.

Allwood och Johnsson (2009 s. 14) nämner att flytten till ett nytt land innebär nya möjligheter för individen, men även att individen kommer att utsättas för olika utmaningar och prövningar. Det finns många skillnader mellan hemlandet och det land personen flyttat till. Viktiga utmaningar kan vara språket, att hitta ett arbete man trivs med samt att skaffa nya sociala kontakter.

I egenskap av skribenter till detta arbete har vi valt att göra en undersökning om hur utländska kvinnor upplever att de själva och familjen har anpassat sig till det finländska samhället. Människor har alltid intresserat oss och speciellt människor från andra kulturer. När vi gjorde praktik inom flyktingväsendet kom vi i kontakt med många människor från olika länder. Där väcktes vårt intresse om människans förmåga att anpassa sig. Eftersom många undersökningar har gjorts som handlar om flyktingar valde vi att inte undersöka dem utan istället koncentrera oss på personer som flyttar hit av andra orsaker.

I första kapitlet, *Att vara en del av en kultur*, börjar vi med en redogörelse för begreppet kultur samt kulturens påverkan på individen. Vidare behandlas *språket som verktyg* samt dess betydelse för samspelet mellan människor. Det icke-verbala språkets inverkan tas också upp. I kapitlet *anpassning som process* berättar vi allmänt om hur människor anpassar sig och hur människor reagerar under anpassningsprocessen. Därefter redogör vi för begreppet kulturchock, vad som är skillnaden mellan chock och kulturchock samt vad symptomen på kulturchock är. Även anpassningsprocessens fyra faser kommer vi att ta upp. I det avslutande kapitlet redogör vi för orsaker till att människor flyttar till Finland.

Eftersom en stor del av vår teoridel handlar om den inflyttades samspel och reaktioner på sin omgivning ligger vår huvudsakliga synvinkel på en socialpsykologisk nivå. Ibland rör vi oss även på en sociologisk och psykologisk nivå. "När en person kommer till ett nytt och kanske annorlunda samhälle ändras inte bara de materiella förutsättningarna, utan även de sociala och psykologiska förutsättningarna förändras." (Allwood 2000, s. 55)

2 Syfte och problemprecisering

Syftet med detta lärdomsprov är att beskriva utländska kvinnors upplevelser av och tankar kring att flytta till och bo i ett annat land. Speciell tonvikt läggs på anpassning som en process. Intervjuerna med kvinnorna har i sig ett egenvärde men genom kvinnorna vill vi även få en ökad förståelse för kvinnornas familjer i stort.

Undersökningen innefattar fyra olika huvudfrågeställningar, som sedan preciseras med följdfrågor. Frågeställningarna är:

- Hur såg förberedelserna ut före avresan?
- Hur gestaltades familjens liv den första tiden?
- Vilka är de faktorer som underlättar anpassning?
- Vilka var de främsta kulturella utmaningarna?

Vi har valt att avgränsa examensarbetet genom att endast intervjua kvinnan i familjen eftersom intervjuer med hela familjen hade blivit alltför omfattande. Genom att intervjua kvinnorna får vi ändå reda på hela familjens situation men då förstås endast ur kvinnans synvinkel.

3 Att vara en del av en kultur

Ordet kultur kommer från det latinska ordet *cultura* som i sin tur kommer från verbet *colo*. *Colo* kan betyda att odla och vårda något, att bebo en plats och utsmycka något, samt att dyrka, ära eller vörda gudar eller människor. (Hastrup 2010 s. 21)

Ordet kultur har kommit att hänvisa till såväl odling av jorden som dyrkan av gudarna; kultur och kult är två sidor av samma sak. Härifrån utvecklades ordet vidare till att också omfatta andens odling, uppfattat både som ens egen utveckling och som omsorgen om andras. Cicero, en av de stora klassiska tänkarna, talade om *cultura animi*, "andens odling", och satte därmed fröet till det moderna kulturbegreppet. (Hastrup 2010, s. 21)

Kultur är alltså ett begrepp med en väldigt vid betydelse som används inom många ämnesområden. Den kanske mest kända definitionen refereras av Hofsted: "Kultur är kollektiv programmering av sinnet som skiljer medlemmar av en människogrupp från en annan. Det är ett gemensamt sätt för en grupp människor att förstå och tolka sin omvärld". (Saviaro 2010, s. 13)

Kultur kan även definieras som ett livsmönster som överförs socialt från en generation till en annan. Människor är både skapare och bärare av den. Kultur syftar på alla de saker som människor och nationer har lärt sig under historiens gång att göra, uppskatta, det de lärt sig att tro på och saker de lärt sig att njuta av. Kultur är också ett sätt att reagera, tänka och känna. En väsentlig del av kulturen består av traditionella åsikter eller tankar samt grundläggande värderingar och uppfattningar. (Alitolppa-Niitamo 1993, s. 18)

Man kan också säga att kultur är en helhet som inkluderar tro, moraluppfattningar, lagar, sätt och vanor som en människa har tagit till sig som medlem i en grupp. Vad man äter, hur man klär sig, attityder och trossätt som man har om liv och död, barn och åldringar, kvinno- och mansrollen, naturen och universum hör också till. Kultur handlar också om språk och kommunikation som hjälper en att tänka och uttrycka sig själv. (Alitolppa-Niitamo 1993, s. 19)

Hastrup (2010, s.121) menar att kulturen i allmänhet uppfattas som något som man ärver från sina förfäder. Kulturen består av fasta traditioner och antas ha djupa rötter och därför utgör den en fast ram kring människors erfarenheter och beteenden. Detta är dock inte hela sanningen om kulturens betydelse, men det är åtminstone den del som man fokuserar på när man behöver skilja sig från andra människor i andra kulturer och därmed framhäva en skillnad.

Även i kulturer förnyas gamla och inrutade traditioner. Yngre generationer kan anse att en del av traditionerna är väldigt gammalmodiga och på det sättet förnyas de med tiden. Man får ändå inte tro att vem som helst kan uppfinna och ändra en tradition och få den "kollektivt erkänd". Man kan säga att ens kultur får en att känna sig hemma någonstans i världen, det innebär bland annat att man delar erfarenheter med andra. Det är alltså lika viktigt att vara förankrad i en kultur som det är att känna sig hemma på en bestämd plats. När en person flyttar till ett annat land är han eller hon tvungen att först etablera sig innan han eller hon kan känna sig som hemma. (Hastrup 2010, s.121)

Människor är sociala varelser, som lever tillsammans i olika sociala relationer. För att detta skall fungera krävs det att det finns regler, synliga eller osynliga som talar om vad som är rätt och vad som är fel. Sådana här regler kallas normer. Människor som hör till samma kultur ser på omvärlden på ett liknande sätt och har en liknande världsbild. Kulturen finns överallt i våra liv och tack vare kunskaper om "vår" kultur vet vi hur vi skall bete oss i en mängd olika situationer i livet. Kunskapen om kulturens regler inger oss trygghet. (Ringquist 2005, s. 12, 20)

Man kan också säga att människor som kommer från samma kultur har en slags gemensam "databank" som de är delaktiga i. Databanken består av information, övertygelser, antaganden och värden som de håller fast vid även om de inte nödvändigtvis kan klä detta i ord om någon skulle fråga dem. Detta märks i det dagliga livet i tusentals olika situationer, där man bara känner att det är rätt och lämpligt att agera på ett visst sätt. (Alho m.fl. 1996, s. 110)

Även om människor som kommer från samma kultur har lika värderingar i många avseenden innebär det förstås inte att man alltid beter sig eller reagerar på saker på samma sätt. Människorna är uppväxta i olika miljöer – en del människor bor på landsbygden, och andra i städer. De har olika utbildning och olika yrken och därmed också olika värderingar. Om man är ung eller gammal, man eller kvinna inverkar också på hur man ser på sig själv och sin omgivning. (Ringquist 2005, s. 20)

Det är sällan man reflekterar så mycket över sin egen kultur och hur påverkad man egentligen är av den. Det är sällan man tänker på hur man beter sig i olika vardagssituationer. Man vet vad som förväntas av en, så allt sker helt naturligt. Oskrivna regler om hur man skall bete sig har man lärt sig genom den process som kallas *socialisation*. Socialisationen börjar redan vid födseln och pågår hela livet ut. Socialisation betyder fostran in i den egna kulturen och det är under denna process som vi lär oss vad som förväntas av oss som medlemmar i ett samhälle. Man lär oss helt enkelt sin kulturs spelregler och dess värderingar. (Ringquist 2005, s. 23, 24)

Kulturen ligger både på ett medvetet och på ett omedvetet plan. Det som ligger på det medvetna planet är handlingar som till exempel människors sätt att klä sig. Sättet att klä sig kan man säga är ett tecken på en gemensam kulturell överenskommelse. Den del av kulturen som ligger på det omedvetna planet gör så att människor kan handla automatiskt i olika vardagssituationer, utan att de behöver fundera över det desto mera. Eftersom en stor del av kulturen är självklar kan man ha svårt att beskriva den eller se den klart. Man har ofta den föreställningen att kultur skall vara något annorlunda. (Ringquist 2005, s. 25,26)

Det är bra mycket lättare att se kulturmönstret hos människor som har en annan kultur än den man själv har. Man uppfattar ofta andra människors kulturer som mera originell och sin egen som alldeles vanlig. Det är oftast när man möter människor från andra kulturer som har andra uppfattningar och idéer, som man själv också blir mer medveten om sin egen kultur på ett annat sätt. Det är när man börjar jämföra kulturer mellan varandra som man börjar se det som tidigare bara

varit en självklarhet och som man inte reflekterat över. Det som tidigare legat på ett omedvetet plan kommer nu upp till ytan och blir synligt. (Ringquist 2005, s. 23, 27)

För personer som bosätter sig i ett land med en kultur som skiljer sig från den egna blir det särskilt påtagligt. De tvingas börja fundera över det som de i sin egen kultur anser är självklart och på den nya kulturens alla olikheter. "Innan man mött en främmande kultur ser man inte sin egen". Det som räknas som "normalt" i det nya landet stämmer inte alls överens med ens egna uppfattningar. (Ringquist 2005, s. 27: Alho m.fl 1996, s. 110,111)

När man träffar en människa från en annan kultur lägger man kanske märke till att hans eller hennes beteende inte stämmer överens med ens eget. Högst antagligen lägger även den andra personen märke till beteenden som inte stämmer överens med hans eller hennes kulturella synvinkel. Människor tar helt enkelt många gånger för givet att värderingarna delas av andra och att de uppfattas som naturliga snarare än kulturellt bestämda. Man tänker sällan på att det ofta är ens kulturella system av idéer och föreställningar som styr hur man tänker och agerar i olika situationer. Man tolkar händelser genom sina "kulturella glasögon". Dessa glasögon har ofta olika slipningar, det vill säga, man har många olika sätt att se på tillvaron. (Ringquist 2005, s. 44)

Man har ofta en benägenhet att vara av den åsikten att den egna kulturen är bättre än andras, att den helt enkelt är mera logisk och förnuftig. Detta är fullt naturligt, det är den enda man känner till och som man har internaliserat. Man har ingen orsak att nedvärdera sin egen kultur. När man möter människor från en annan kultur är det bra om man känner en viss nyfikenhet och har en vilja att förstå dem. Misstänksamhet eller rädsla för sånt som är annorlunda utgör ofta ett hinder för möten med människor från andra kulturer. Om åsikterna att den egna kulturen är bättre än andras går överstyr kan det lätt utvecklas till etnocentrism. Etnocentrism betyder att man ställer den egna kulturen i centrum och dömer ut den avvikande, det vill säga att man kritiserar den främmande kulturen eftersom de människorna

beter sig och hanterar vardagliga situationer på ett annat sätt än vad man själv gör. (Alho m.fl. 1996, s. 11; Nilsson & Waldermarson 2007, s. 122)

Man skall också vara försiktig med att generalisera hur ett helt folk är och vilka kulturella särdrag de har. Det som man tror är typiskt för en finländare, en svensk eller en ryss varierar mellan olika grupper och olika tider. Stereotyper är överförenklade och ofta nedvärderande bilder av sociala grupper. Bakom dessa stereotyper döljer sig ofta en stor okunskap. Stier (enligt Stephan & Stephan 2009, s. 126) säger att människor utifrån observationer av andra människors yttre egenskaper och beteenden ofta drar omedvetna slutsatser om deras inre egenskaper, exempelvis om man ser en person som har på sig kläder som man själv anser inte är lämpliga i den situationen, drar man automatiskt den slutsatsen att personen inte passar in även även om han eller hon gör det. (Ringquist 2005, s. 61, 63)

Avslutningsvis kan vi konstatera att människor tolkar andras kulturer utgående från sina egna kunskaper och värderingar. Det är viktigt att vi är medvetna om våra kulturella värderingar, det är också viktigt att vi inte tar för givet att alla föreställer sig världen på samma sätt. Det är något vi måste acceptera. Det finns inget rätt eller fel - vi är alla produkter av vår kulturella bakgrund och uppväxt. Vad som är rätt i ett kulturellt sammanhang behöver inte alls vara det i ett annat. Vi måste acceptera de kulturella olikheterna, handskas med dem på ett objektivt sätt och se dem som tillgångar istället för hinder. (Rabe 1989, s. 69)

3.1 Språket som verktyg

Samtal och utbyte av information människor emellan förekommer i alla kulturer och i alla samhällen. Man kan se kommunikation som det som håller samman en kultur, därför är språket ett av de viktigaste verktygen vi har. Språket är ett viktigt redskap som underlättar livet i vardagen. Ett besök vid banken, affären eller hälsovårdscentralen uppfattas inte som något svårt om man kan göra sig förstådd.

Självklara saker som dessa kan vara en verklig utmaning för dem som inte behärskar språket. (Saviaro 2010, s. 16)

Språk är ett vertyg för kommunikation och på samma gång en del av en människas identitet. Flyttar en människa till ett land där han eller hon inte behärskar språket kan en känsla av att uttrycka sig som ett barn uppstå. Detta på grund av att ordförrådet är fattigare och formuleringarna ofta är felaktiga. Den inflyttande kan också ha svårt att utveckla sin identitet eftersom kunskapsinhämtning och informationsbearbetning är svårt på det språk som man inte behärskar. Att argumentera, analysera och ifrågasätta kan också vara svårt om man inte behärskar språket. Att inte kunna tala och göra sig förstådd på ett annat språk upplevs ofta som det största hindret när man skall kommunicera. Språket är alltså en väldigt viktig faktor när det kommer till samhörighet inom en grupp eller i samhället. (Alitolppa-Niitamo 1993, s. 142; Franzén 2001, s. 37)

Genom språket kan människorna i samhället kommunicera med varandra och de skapar en slags gemenskap då de har möjlighet att dela sina erfarenheter med varandra. Bristande språkförmåga ger konsekvenser i kontakterna med majoritetsbefolkningen. Talar man inte samma språk är det svårt att skapa en relation till dem och då är det naturligt att man främst vänder sig till människor som talar samma språk. (Hedman & Eklund 1998, s. 48)

För att lära sig ett nytt språk behöver man en stor dos motivation. Man lär sig inte ett lands språk om man inte blir respekterad som människa och om inte ens egen kultur räknas. För att lära sig ett nytt språk måste man få chansen att integreras och bli välkomnad in i samhället. Att lära sig ett nytt språk kan även gå mycket snabbare om man kommer sig in i arbetslivet. Man kan se tydliga samband mellan bristande språkkunskaper och utanförskap, isolering och arbetslöshet. (Ringquist 2005, s. 92)

Med hjälp av språk är det möjligt att överföra kunskap och information till andra. Om språket är otillräckligt finns risken att förståelsen för det som sägs eller skrivs missuppfattas eller att innebörden av det sagda går förlorad. Missförstånd kan

också lätt uppstå om man inte känner till språkets nyanser, det vill säga om någon har sagt något, där avsikten och innebörden i det sagda kan tolkas på flera sätt. *Hur* något sägs kan ofta vara viktigare än *vad* som sägs. Det finns ett ömsesidigt förhållande mellan kultur, språk och tankar. Man kan säga att "språket är en spegelbild av kulturen, kulturen förstås och ges en mening med hjälp av språket, och tanken påverkas av språket såväl som kulturen". (Stier 2009, s.48)

Språkets pragmatik innefattar de sociala regler som styr hur orden används i olika situationer. Man kan säga att språkets pragmatik alltid är förbundet med beteendet. Att tala är helt enkelt ett sätt att bete sig. Pragmatikreglerna finns inbyggda i språket och man kan dem utan och innan. En person som talar sitt modersmål är sällan medveten om dessa regler när han eller hon kommunicerar med en annan person. Allt sker helt naturligt och man svarar på tilltal på det sätt man är van vid. Alla språk har sina egna pragmatikregler och skiljer sig naturligtvis också åt. Därför kan det vara problematiskt för en person som flyttar till ett annat land med ett annat språk att lära sig dessa nya regler. Detta är väldigt tidskrävande och det kräver mycket ansträngning. Lättaste sättet att lära sig de nya reglerna är genom att lyssna och observera samt att faktiskt själv våga ta steget ut och börja kommunicera med hjälp av det lilla ordförrådet man har. (Wellros 2000, s. 32, 33)

Hur stor ansträngning man är beredd att lägga ner på sin språkinläring beror mycket på hur stor motivationen är att lära sig det nya språket. Motivationen måste både komma inifrån och utifrån. Det är viktigt att personen känner att han eller hon behöver språket för att klara sig i samhället. Om den inflyttade har bestämt sig för att stanna i landet och vill bli en del av samhället, kommer anpassningen att ske lättare genom att han eller hon tar till sig samhällets språk. (Ringquist 2005, s. 92)

3.2 Språk utan ord

Språk utan ord brukar kallas för icke-verbalt språk. Stier ([2009], anförda Rogers & Steinfatt, s. 54) säger att man med det icke-verbala språket syftar på "den kommunikation som inte innefattar utbytet av ord". Det icke-verbala språket finns

överallt omkring oss och alla människor i alla kulturer behärskar det. Precis som människans verbala språk utvecklas det hela tiden. Stier ([2009], anförda Gudykunst & Kim, s. 55) anser att verbala signaler oftast är ganska tydliga och lätta att tolka, icke-verbala signaler däremot kan ofta vara spontana, svåra att kontrollera och ibland även motsägelsefulla. Icke-verbala kommunikation kan alltså leda till ömsesidig förståelse men även till ömsesidiga missförstånd. (Stier 2009, s. 54,55; Wellros 2000, s.35)

När man talar om icke-verbalt språk kan man också referera till kroppsspråket, det vill säga ansiktsuttryck, ögonkontakt, rörelsemönster, hållning, beröring och avstånd. Exempelvis att hålla direkt ögonkontakt med en arbetsledare kan i vissa kulturer få arbetsledaren att tro att man är aggressiv och ohyfsad. Ögonkontakt i västerländska kulturer hör däremot till gott uppförande. (Wellros 2000, s. 36)

Enligt Nilsson & Waldermarson (2007, s. 127) kan inflyttade och infödda ha förutfattade meningar om varandra och detta beror mycket på den icke-verbala kommunikationen och feltolkningarna vi gör av den. I vissa kulturer är den icke-verbala kommunikationen viktigare än den verbala kommunikationen – ”man lyssnar lika mycket med ögonen som med öronen”. Vanliga samtalssituationer kan upplevas som svåra med människor som kommer från olika kulturella bakgrunder eftersom man har olika regler för dessa samtal. Eftersom samtalsreglerna till största delen är omedvetna tillämpar man samma regler som man använder i sitt hemspråk.

Vi kan konstatera att även om det är svårt för en person att lära sig ett nytt språk är det betydligt svårare för den personen att lära sig de icke-verbala signalerna. Tolkningen av de icke-verbala signalerna sker vanligtvis ännu mera omedvetet och oreflekterat än tolkningen av det verbala språket. (Wellros 2000, s. 37)

4 Anpassning som process

När man flyttar till ett nytt land där kulturen är en helt annan än den man är van vid kan man säga att man på nytt hamnar i ett barns ställning. Invanda tillvägagångssätt fungerar inte längre eller de till och med ogillas. De värderingar och attityder som man lärt sig att se som de rätta får inte längre de svar som man önskar. Man blir tvungen att på nytt med hårda försök och genom misstag försöka lära sig att anpassa sig till det nya livet. Man kan konstatera att anpassa sig till nytt land inte bara är en fysisk förflyttning från ett ställe till ett annat, utan det är också en mental process. (Alitolppa-Niitamo 1993, s. 24)

Att flytta till ett nytt land är en övergångsfas och en livsförändring som kräver anpassningsförmåga av människan. Alla som flyttar till ett nytt land genomgår en anpassningsprocess. Denna process kan vara väldigt komplicerad och det finns många faktorer som påverkar den. Hur väl anpassningen lyckas kan bland annat bero på individens bakgrund, utbildningsnivå, bostadsort i hemlandet, ålder, kön, civilstånd, religion och intelligens. (Alitolppa-Niitamo 1993, s. 24; Allwood & Johnsson 2009, s. 24, 121)

Allwood och Johnsson ([2009], anförda Antonovsky 2009, s. 24) skriver att människor lättare kan anpassa sig till en ny kultur om de förstår och accepterar orsaken till flytten. Alla, såväl vuxna som barn, skapar och konstruerar tankar som förklaringar till det okända för att få ett begripligt meningssammanhang. Dessa tankar fungerar som skydd mot upplevelser som kan vara svåra att uthärda. Situationen i hemlandet och om den inflyttade själv önskar att anpassa sig till det nya samhället påverkar också. Föredrar han eller hon att återvända hem, anstränger han eller hon sig inte för att integreras i det nya samhället. (Alitolppa-Niitamo 1993, s. 24; Alho m.fl. 1996, s. 117)

Anpassningsprocessen är i lika hög grad beroende av att majoritetsbefolkningen accepterar de inflyttade som att de inflyttade själva vill integreras i det nya samhället. Vill samhället inte betrakta den inflyttade som en del av detta, tenderar han eller hon att klamra sig fast vid sin ursprungliga etniska identitet, istället för att

anpassa sig. En del inflyttade ser ändå denna process som en berikande upplevelse som gör att personligheten stärks och att man mognar som person. För andra kan det dock vara svårt att ta emot en ny kultur och det kan orsaka hjälplöshetskänslor som får livet att kännas tungt. Flytten till ett annat land kan också upplevas av många som mycket hotfullt och flytten påverkar både kropp och själ. Allwood och Johnsson ([2009], anförda Lazarus och Folkman 1984, s. 24) menar att anpassningen är beroende av hur vi upplever situationen. Att anpassa sig till en ny kultur är ofta en livslång process som lämnar bestående spår för den person som går igenom den. (Alitolppa-Niitamo 1993, s. 24; Alho m.fl. 1996, s. 117; Allwood & Johnsson 2009, s. 24, 121)

För att individen ska kunna hitta sin plats i det nya samhället där han eller hon ska fortsätta att leva och utvecklas beror mycket på hur interaktionen mellan individen och samhället fungerar. När det gäller anpassning är det inte realistiskt eller rimligt att tänka sig att anpassningen endast ska vara ensidig, det vill säga att den inflyttade själv är den som förväntas vara den som anpassar sig. Även det mottagande samhället måste vara beredd på förändringar. (Allwood & Johnsson 2009, s. 237)

Det finns enskilda skillnader i hur olika människor reagerar. De skillnaderna syns tydligt till exempel inom familjen. Föräldrarna kan ha väldigt olika sätt att reagera i olika situationer. Det finns också en stor skillnad mellan barn och vuxna. Barnets världsbild är fortfarande oavslutad och det finns ännu plats för förändringar och nya saker. Av denna orsak kan barnen även på ett mera flexibelt och naturligt sätt handskas med en ny kultur. De vuxnas värld är däremot redan "färdig", den byggs upp av klara och specifika delar och fungerar enligt vissa regler. Flytten från ett land till ett annat betyder alltså för en vuxen att det är mera omfattande att anpassa sig och på grund av detta kan olika svårigheter uppkomma. (Alho m.fl. 1996, s. 117,118)

Det är viktigt att komma ihåg att alla reagerar på sitt eget personliga sätt på förändringar. Den flyttandes personliga egenskaper, speciellt personens förutfattade meningar, förmåga till flexibilitet samt toleransnivån på stress och oklarheter avgör mycket. Förutom dessa faktorer inverkar även hur stor del av den nya kulturen skiljer sig från den egna. Men även om det finns enskilda olikheter har man lagt märke till att det även finns många likheter mellan människor när de anpassar sig till en ny kultur. (Alho m.fl. 1996, s. 117,118)

4.1 Kulturchock

När man hör ordet chock är det vanligt att koppla ihop det med den medicinska termen. Att vara i ett tillstånd av chock betyder att man upplever någonting skrämmande eller upprörande som har uppstått oväntat och plötsligt. Med kulturchock menas att man går igenom ett tillstånd av chock men skillnaden är den att tillståndet vid kulturchock pågår betydligt längre än vid en vanlig chock och räknas inte som ett allvarligt mentalt tillstånd. (Rabe 1989, s. 57)

Den kris som man upplever när man flyttar till ett annat land skiljer sig åt på vissa punkter från en traditionell definition på en kris. För det första räcker den betydligt längre. Alla faser, speciellt chockfasen, är längre än i andra kriser. Dessutom är orsakerna som har orsakat krisen flera. När den inflyttade måste anpassa sig till en ny kultur sörjer personen även samtidigt många förluster som flytten fört med sig. Kulturchock kan definieras som den psykiska och emotionella stress som vi upplever när vi kommer till en ny omgivning eller hanterar förändringar i våra liv. (Alitolppa-Niitamo 1993, s. 28)

Johan Cullberg definierar en kris som en livssituation där människans tidigare erfarenheter och inlärd reaktionsmodeller inte är tillräckliga. Den här definitionen beskriver bra i vilken situation en inflyttande person är i då han eller hon kommer till ett nytt land. En psykisk kris bryter högst troligen ut just när man flyttar till ett främmande land och blir tvungen att möta en helt ny kultur. Då hamnar den inflyttande in i en livssituation där hans eller hennes tidigare erfarenheter och

inlärda beteendemodeller inte längre räcker till. En kris är en livsomvälvning som till en början kan upplevas som tung och stressande. (Alitolppa-Niitamo 1993, s. 25)

Kulturchock har troligtvis alla som har flyttat till en ny miljö upplevt någon gång, mer eller mindre starkt. En person som flyttar till ett annat land upplever samtidigt chocken att bli "dövstum", då han eller hon varken förstår språket eller kan göra sig förstådd. Att inte kunna förstå orsaken till andra människors handlingar skapar en mycket stor osäkerhet. Man hittar inga samband mellan det man observerar och det man sedan tidigare vet om människorna och världen. Logiken saknas, och man förstår inte vad som händer omkring en och inom sig själv. Därför finns det mycket som förvånar, oroar och skrämmer. (Wellros 2000, s. 45)

Ibland kan det vara väldigt svårt att på ett tillförlitligt sätt bedöma andra människors avsikter, motiv och egenskaper om man inte känner till den rådande normen i samhället. Detta kan leda till att man får en ofördelaktig bild av dem. Det som också kan skapa en stor osäkerhet är om man inte vet hur man själv blir bedömd, eftersom man inte känner till hur "normen" som råder i det landet eller i den staden ser ut. Man kan bli plågsamt medveten om att man blir betraktad som "konstig", otrevlig eller störande. Orsakerna till detta är svåra att ta fasta på. Det kan vara bristerna i språket eller något i ens eget beteende som gör att den negativa bilden i medmänniskornas ögon framkallas. En kulturchock går inte över lika fort som en del andra chocktillstånd. Därför är kulturchock inte bara en kognitiv utan även en emotionell och traumatisk upplevelse. "Att ta seden dit man kommer" blir mycket svårt om man inte vet hur den sed ser ut som man borde ta. (Wellros, 2000, s. 45, 46)

Under krisen som uppstår vid flytten till ett annat land går den inflyttade personen igenom svåra saker. Han eller hon sörjer bland annat de förluster som flytten till det andra landet kan ha orsakat. Till dessa hör förlusten av den nära kontakten till familjemedlemmarna, vännerna och släkten samt den sociala ställningen eller den yrkesmässiga värderingen. Man förlorar även kontakten till den bekanta omgivningen, klimatet och det egna landets kultur. Samtidigt som detta sker borde

den inflyttande personen orka anpassa sig till ett nytt land och en ny livsmiljö och skapa sig ett helt nytt socialt nätverk. (Alitolppa-Niitamo 1993, s. 25)

En kulturchock kan också bli en möjlighet till personlig utveckling. Det är en möjlighet att undersöka den egna kulturen och sina egna värderingar. Detta kan leda till en betydande personlig förändring och utveckling. Kulturchock är helt normalt och en del av en framgångsrik anpassningsprocess. Symptomen på kulturchock eller stress kan framträda vid olika tidpunkter. Även om kulturchock kan upplevas som svårt, kan processen ge personen en chans att utveckla en bättre förståelse för sig själv och livet. (Saviaro 2010, s. 14, 15)

Symptomen och reaktionerna på stressen är väldigt individuella men kan bestå av:

- Sorg och ensamhet
- Oförmögenhet att lösa enkla problem
- Frustration
- Sömlöshet eller ökat sömnbehov
- Förändring i temperamentet
- Depression
- Känsla av sårbarhet
- Känsla av maktlöshet
- Förlust av identitet
- Längtan efter familjen

Reaktionerna på stress är de samma som de är hemma, men i en ny kultur är de mera påfrestande. Där hemma har man sina egna sociala supportgrupper, men i den nya kulturen finns inte dessa supportgrupper till en början när man kommer, och det är just då man behöver hjälp som mest. (Saviaro 2010, s. 15, 16)

Det att man upplever stress i denna situation är fullt naturligt. Man bär alltid med sig sitt "kulturella bagage". Dessutom tar man även med sig sitt "personliga bagage" samt sina enskilda egenskaper när man möter en ny kultur. Man filtrerar de nya erfarenheterna genom sin egen världsbild och stöter kontinuerligt på olikheter, därför är det helt naturligt att man upplever frustration. (Alho m.fl. 1996, s. 115,116)

Det finns människor som lider av allvarlig kulturchock på grund av att de har kommit till landet med lite eller ingen kunskap om sina egna behov och ofta med väldigt orealistiska förväntningar om vad som väntar dem och deras familj i värdlandet. Man bör inte underskatta betydelsen av att förbereda sig. Det hjälper en att undvika misstag och obehagliga överraskningar. Det ger en uppfattning om vad som väntar och vad man kan förvänta sig av den. Det minskar den första tiden av hjälplöshet, och dämpar graden av kulturchock. Genom bra förberedelser kommer man känna sig mer självsäker och ha förmåga att anpassa sig betydligt snabbare. (Saviaro 2010, s. 16; Polvivaara, 2011, s. 9)

Reaktionerna och hur man hanterar kulturchock är individuella, men några allmänna tips på hur man bäst hanterar kulturchock kan vara att:

- inte förneka sina känslor
- inte isolera sig från andra
- ge sig själv tid att anpassa sig
- tillåta sig själv att känna hemlängtan
- ha tålamod

(Saviaro 2010, s. 16)

4.2 Anpassningens faser

Anpassningen delas in i fyra faser: smekmånadsfasen, frustrations- och försvarsmekanismfasen, återhämtningsfasen och anpassningsfasen. Fasernas varaktighet och intensitet varierar väldigt mycket. I smekmånadsfasen upplever den inflyttade en liknande fascination som på en turistresa. Vackra sevärdheter, magnifik natur, exotiska människor och spännande mat väcker förtjusning och nyfikenhet. Hemlandet känns mera avlägset och den inflyttade upptäcker den nya miljöns positiva sidor. Han eller hon fokuserar på likheterna mellan de båda kulturerna och förbiser olikheterna. Av språket kan det hända att den inflyttade lär sig relativt snabbt några saker som till exempel hälsningar, siffror och fraser som man behöver vid affärsbesök och så vidare. Den inflyttade behöver än så länge inte möta vardagens rutiner. (Alho m.fl. 1996, s.118, 119; Rabe 1989, s. 57)

Det lönar sig att dra nytta av detta första skede, som ändå förr eller senare slutar. Det har visat sig att under den första fasen är människornas sinnen mera känsliga än normalt och de lägger bättre märke till sin omgivning. Då kan de lära sig mycket om kulturskillnaderna mellan hemlandet och värdlandet. Om de de första dagarna lyckas samla ihop sina upptäckter i minnet, så kan de få ihopsamlat värdefull och intressant information, som de senare kan ha hjälp av när de skall fördjupa sig i den nya kulturen. En del passerar den här fasen på 1-2 veckor, medan det för andra kan ta upp till flera månader. (Alho m.fl. 1996, s.118, 119)

När saker och ting börjar återgå till det normala och den inflyttade börjar komma till rätta i sitt nya land, inleds den andra fasen. Den här fasen kallas frustrations- och försvarsmekanismfasen. De första dagarnas och veckornas smekmånadsfas slutar då den inflyttade måste ta itu med vardagslivets verklighet och då han eller hon borde lära sig den nya kulturens levnadsmönster. Allt som tidigare verkat spännande och exotiskt mistar sin charm. Den inflyttade börjar sakna sitt hemland, alla kända ansikten, språket och de dagliga rutinerna som till exempel att läsa den lokala dagstidningen. Det är naturligt att de upphöjer sitt eget land till skyarna. Det här kan förorsaka bitterhet, irritation och ibland även depression. De ifrågasätter

och jämför konstant de värderingar och attityder som finns i det nya landet med sina egna värderingar. (Alho m.fl. 1996, s. 119; Rabe 1989, s. 58)

Största problemet den inflyttade råkar ut för nu är kommunikationen mellan andra människor. Språkkunskapen, som kanske till en början växte i snabb takt från en nollnivå, utvecklas inte längre med lätthet, utan kräver smärtsamt mycket insatser. De praktiska aktiviteterna, som till exempel butikshandlande, barnens skolarrangemang och att röra sig från ett ställe till ett annat, orsakar frustration eftersom den inflyttade överallt stöter på kommunikationssvårigheter. Den inflyttade orkar inte längre le åt sådana saker som han eller hon förut kunde handskas med humor. (Alho m.fl. 1996, s. 119; Rabe 1989, s. 58)

I den tredje fasen börjar den inflyttade långsamt anpassa sig till sitt nya liv, denna fas kallas återhämtningsfasen. Krisen är över när den inflyttade känner att han eller hon förstår och accepterar alla kulturella olikheter och det faktum att omgivningen inte kommer att ändras enligt hans eller hennes egna önsknings. Den inflyttade måste själv ändra på sig till en viss mån. Eftersom största delen av frustrationen beror på kommunikationsproblem, är den mest vettiga slutsatsen att den inflyttade måste börja lära sig mera av både språket och kulturen. Så småningom förbättras ordförrådet och han eller hon blir bättre på att tolka det icke-verbala språket. Förmågan att förstå andra och själv göra sig förstådd förbättras också. Detta förbättrar självförtroendet. Svårigheterna är ännu inte över men förhållningssättet är mera positivt. Humorn kommer tillbaka, och det att den inflyttade kan skratta åt sina egna misstag är ett klart tecken på att han eller hon håller på att återhämta sig. (Alho m.fl. 1996, s.124; Rabe 1989, s. 59)

En del personer försöker identifiera sig med den nya omgivningen så perfekt som möjligt. Till exempel genom klädstil imiterar den inflyttade den lokala befolkningen. Han eller hon umgås även helst med den lokala befolkningen. De tror att på det här sättet blir de godkända och värda lokalbefolkningens förtroende. Hur idealiskt det här än må låta är det ändå inget som rekommenderas. (Alho m.fl. 1996, s. 124)

Enligt Alho m.fl. (1996, s. 124,125) är den inflyttade utanför och kommer även att förbli utanför i en viss utsträckning även om han eller hon skulle stanna i landet hur länge som helst, lära sig språket och annars också anpassa sig bra. Den nationella och den kulturella identiteten kan man inte byta bort. Om människan strävar efter att helt komma loss från sin egen kulturbakgrund och försöker skapa en ny identitet åt sig själv kan det väcka misstankar hos det egna landets befolkning och det är inte heller trovärdigt inför den lokala befolkningen.

Ett annat extremfall är att man löser anpassningsfasens pussel genom att dra sig till utlänningarnas "underkultur", vilket betyder att den inflyttade isolerar sig nästan helt och hållet från den lokala befolkningen. Detta betyder också att han eller hon undviker de faktorer som hör till anpassningsfasen. De internationella kontakterna är självklart viktiga för många när man är i ett främmande land men om detta blir ett undanflyktställe från den lokala befolkningen kommer det inte att fungera i längden. Någonstans mellan dessa extremfall finns en medelväg som ett fungerande alternativ. (Alho m.fl. 1996, s.125)

I den fjärde och sista fasen som kallas anpassningsfasen känner sig den inflyttade hemma i den nya omgivningen. Den lokala kulturen och livsstilen är bara ett annorlunda alternativ, men ett lika acceptabelt sätt att leva som den egna hemkulturen. Den inflyttade har lärt sig att njuta av många faktorer i den nya kulturen, som till exempel den nya umgängeskretsen och fritidssysselsättningarna. (Alho m.fl. 1996, s.125,126)

Den inflyttade växer mentalt under den här processen och kommer till insikt hur den nya kulturen fungerar. Han eller hon lyckas också se hemkulturen ur ett annat perspektiv, som leder till en bättre förståelse av den, detta förstärker självkänslan. De nya värderingarna verkar nu helt normala och de emotionella konflikterna samt de kulturella klyftorna börjar avta. Den inflyttade kan fortfarande uppleva press ibland men den ångestkänslan går över. (Alho m.fl. 1996, s. 126; Rabe 1989, s. 59)

En helt perfekt anpassning är omöjlig, det skulle innebära en full förståelse av kulturen. Så grundligt förstår man inte ens sin egen kultur. Den som har klarat av att gå igenom anpassningsfaserna har en klarare bild av sin egen kulturbakgrund och hur den påverkar en själv. Samtidigt har personens synfält blivit bredare, han eller hon kan fungera enligt den nya kulturens "spelregler" på ett både för sig själv och för omgivningen tillfredsställande sätt. Personen klarar av att samtidigt både använda sig av sin egen kulturs koder men också av den andra kulturens koder, och byta om mellan dessa enligt vad situationen kräver. (Alho m.fl. 1996, s.126)

5 Olika orsaker att flytta till Finland

Orsaker till att människor flyttar vill vi ta med eftersom bakgrunden till flytten har en stor inverkan på hur väl anpassningen lyckas och hur stor kulturchocken blir. Det är stor skillnad mellan en person som flyttat av egen fri vilja och en person som flyttat för att han eller hon är tvungen att göra det. Som vi nämnt tidigare påverkas anpassningen av situationen i hemlandet och om den inflyttade har valt det själv eller inte. (Allwood & Johnsson 2009 s. 24)

En orsak att människor flyttar till Finland kan vara förföljelse i hemlandet på grund av politisk uppfattning, religion, tillhörighet till viss samhällsgrupp eller svåra levnadsförhållanden som fattigdom, krig eller miljökatastrofer. I dag är ändå studier, arbete och familj en av de vanligaste orsakerna till att människor flyttar till Finland. Finland är ett intressant land för utbytesstuderande av många orsaker. De finländska högskolorna erbjuder mångsidig undervisning på engelska vid alla högskolor. Enligt utländska studerande upplevs Finland som ett modernt land med en högklassig utbildning. Många människor flyttar också till Finland på grund av att de hittar bättre arbetsmöjligheter här. Familjeband är också en vanlig orsak att flytta till Finland. Den vanligaste kombinationen i mångkulturella familjer är en finländsk man och en utländsk kvinna. (Inrikesministeriet 2011)

Begrepp som invandrare, flykting och asylsökande kan vara svåra att se skillnad på. Begreppet invandrare är en allmän term som avser en person som har flyttat från sitt eget land till ett annat. Invandrare är såväl flyktingar som personer som flyttat till Finland på grund av arbete eller studier. Till invandrarna hör mycket olika människor med olika bakgrund, utbildningsnivå och erfarenheter. En del av den utländska befolkningen tillbringar bara några år i Finland som till exempel som studerande eller som arbetstagare. En del söker finländskt medborgarskap och bosätter sig i landet permanent. (Inrikesministeriet 2011)

En flykting är en person som har beviljats internationellt skydd utanför sitt hemland. En flykting vistas utanför sitt hemland eller sitt permanenta bosättningsland på grund av att han eller hon har befogad fruktan för förföljelse på grund av ras, religion, nationalitet eller tillhörighet till en viss samhällsgrupp eller på grund av sin politiska uppfattning. En asylsökande är en person som begär skydd och uppehållstillstånd i ett främmande land. En asylsökande är alltså inte ännu flykting. Personen får flyktingstatus om kriterierna för flyktingskap uppfylls. (Inrikesministeriet 2011)

25 650 personer flyttade till Finland från utlandet år 2010. I slutet av år 2010 fanns det i Finland 224 388 personer med ett främmande språk som modersmål. Antalet personer överskred 100 000- personersgränsen år 2001 och 200 000- personersgränsen år 2009. I Finland finns det nu 31 olika grupper med minst 1 000 personer som har ett främmande språk som modersmål. (Inrikesministeriet 2011)

Alla de största språkgrupperna (tabell 1) ökade under år 2010. Den största gruppen som har ett annat modersmål än svenska eller finska var den ryskspråkiga gruppen. Antalet ryskspråkiga uppgår i Finland redan till 54 559 personer. De största grupperna med ett främmande språk som modersmål, efter den ryskspråkiga, var de estländska (28 493), somaliska (12 985), engelska (12 855) och arabiska (10 415) grupperna. I tabellen är antalet personer som talar kurdiska, kinesiska, albanska, thai och vietnamesiska uppgedda på ett ungefär. (Inrikesministeriet 2011)

Tabell 1. Antal personer med ett främmande språk som modersmål bosatta i Finland år 2010. (Befolkningsstruktur 2010, Statistikcentralen).

Främmande språk som modersmål	Antal personer
Ryska	54 559
Estniska	28 493
Somaliska	12 985
Engelska	12 855
Arabiska	10 415
Kurdiska	8 000
Kinesiska	7 500
Albanska	7 300
Thai	5 300
Vietnamesiska	5 200

Som nämnts ovan finns det olika orsaker till att människor flyttar till Finland. De främsta orsakerna nuförtiden är studier och arbete. Antalet flyktingar har sorgligt nog minskat det senaste året. År 2010 sökte endast 4 018 personer asyl. Detta innebar en minskning med 33 procent. (Inrikesministeriet, 2011)

6 Sammanfattning

Kultur är ett begrepp med en vid betydelse, bland annat kan det definieras som ett livsmönster som överförs socialt från en generation till en annan. En väsentlig del av kulturen består av grundläggande värderingar och uppfattningar. Människor som hör till samma kultur ser på omvärlden på ett liknande sätt. Kulturen finns överallt i våra liv och tack vare kunskaper om "vår" kultur vet vi hur vi skall bete oss i en mängd olika situationer i livet. Människor tolkar andras kulturer utgående från sin egen kunskap och sina egna värderingar. Kulturen ligger både på ett medvetet och på ett omedvetet plan. Vi uppfattar ofta andras kulturer som mera originell och vår egen som alldeles vanlig. Det är oftast när man möter människor från andra kulturer som man själv också blir mer medveten om sin egen kultur. Det som tidigare legat på ett omedvetet plan kommer nu upp till ytan och blir synligt.

Personer som bosätter sig i ett land som har en annan kultur tvingas börja fundera över det som de i sin egen kultur anser är självklart och på den nya kulturens alla särdrag. "Innan man mött en främmande kultur ser man inte sin egen". Det som räknas som "normalt" i det nya landet stämmer inte alls överens med ens egna uppfattningar. Man tänker sällan på att det ofta är vårt kulturella system av idéer och föreställningar som styr hur vi tänker och agerar i olika situationer. Vi tolkar händelser genom våra "kulturella glasögon". Dessa glasögon har ofta olika slipningar, det vill säga vi har många olika sätt att se på tillvaron.

Det är viktigt att vi är medvetna om våra kulturella värderingar, det är också viktigt att vi inte tar för givet att alla föreställer sig världen på samma sätt. Det är något vi måste acceptera. Det finns inget rätt eller fel - vi är alla produkter av vår kulturella bakgrund och uppväxt. Vad som är rätt i ett kulturellt sammanhang behöver inte alls vara det i ett annat. Vi måste acceptera de kulturella olikheterna, handskas med dem på ett objektiva sätt och se dem som tillgångar istället för hinder.

Samtal och utbyte av information människor emellan förekommer i alla kulturer och i alla samhällen. Man kan se kommunikation som det som håller samman en kultur så därför är språket ett av de viktigaste verktygen vi har. Språk är ett vertyg för kommunikation och på samma gång en del av en människas identitet. Flyttar en människa till ett land där han eller hon inte behärskar språket kan en känsla av att uttrycka sig som ett barn uppstå. Detta på grund av att ordförrådet är fattigare. Den inflyttade kan också ha svårt att utveckla sin identitet eftersom kunskapsinhämtning och informationsbearbetning är svårt på det språk som man inte behärskar.

Hur stor ansträngning man är beredd att lägga ner på sin språkinläring beror mycket på hur stor motivationen är att lära sig det nya språket. Motivationen måste komma både inifrån och utifrån. Det är viktigt att personen känner att han eller hon behöver språket för att klara sig i samhället. Om den inflyttade har bestämt sig för att stanna i landet och vill bli en del av samhället, kommer anpassningen att ske lättare genom att han eller hon tar till sig samhällets språk.

Att flytta till ett nytt land är en övergångsfas och en livsförändring som kräver anpassningsförmåga av människan. Det är viktigt att komma ihåg att alla reagerar på sitt eget personliga sätt på förändringar. Den flyttandes personliga egenskaper, speciellt personens förutfattade meningar, förmåga till flexibilitet samt toleransnivån för stress och oklarheter avgör mycket. Förutom dessa faktorer inverkar det även hur stor del av den nya kulturen som skiljer sig från den egna. Även om det finns enskilda olikheter har man lagt märke till att det även finns många likheter mellan människor när de anpassar sig till en ny kultur.

Orsaker till att människor flyttar har en stor inverkan på hur väl anpassningen lyckas och hur stor kulturchocken blir. Det är stor skillnad mellan en person som flyttat av egen fri vilja och en person som flyttar för att han eller hon är tvungen att göra det. Orsakerna till att människor flyttar kan vara förföljelse i hemlandet på grund av politisk uppfattning, religion, tillhörighet till viss samhällsgrupp eller svåra levnadsförhållanden som fattigdom, krig eller miljökatastrofer. I dag är ändå studier, arbete och familj en av de vanligaste orsakerna att människor flyttar till

Finland. Finland är ett intressant land för utbytesstuderande av många orsaker. De finländska högskolorna erbjuder mångsidig undervisning på engelska vid alla högskolor i Finland. Många människor flyttar också till Finland på grund av att de hittar bättre arbetsmöjligheter här.

7 Genomförande av undersökningen

Syftet med detta kapitel är att redogöra för hur undersökningen har genomförts och vilka metoder vi har använt för att analysera alla insamlade data. Vi kommer även att redogöra för datasekretessen och etiska dilemman som har kommit upp under arbetets gång.

7.1 Val av metod

Vi har valt att göra en kvalitativ undersökning. Vi har valt den metoden eftersom vi anser att ämnet i fråga och antalet deltagare lämpar sig bättre för det än för en kvantitativ metod. Genom att välja den kvalitativa forskningsmetoden är syftet att få fram de enskilda individernas upplevelser, erfarenheter och tankar om ämnet i fråga. Med en kvalitativ undersökning strävar forskaren efter att få en djupare förståelse för det man undersöker. Genom den här metoden kommer man sig närmare sina undersökningspersoner. De intervjuade får möjlighet att med egna ord berätta om sina erfarenheter och tankar. (Holme & Solvang 1991, s. 13)

En kvalitativ intervju är en väldigt känslig och kraftfull metod. Genom att använda den här metoden lyckas man få en bättre inblick i intervjupersonens vardag. Den kvalitativa intervjun är en halvstrukturerad intervju, det vill säga man bygger upp den med hjälp av några huvudfrågor eller teman. Samtidigt har man möjlighet att ändra frågornas ordningsföljd och frågornas formuleringar - om behov finns. Ibland är man tvungen att göra förändringar för att få en större förståelse för intervjupersonens svar. (Kvale 1997, s. 70, 117)

Den kvalitativa intervjun är mycket krävande för både forskare och den person som blir intervjuad. Som forskare måste man ha en förmåga att kunna sätta sig in i hur den intervjuade personen känner sig och upplever situationen. Det är viktigt att få intervjun att kännas naturlig och spontan så att intervjupersonen känner sig trygg att tala öppet om sina känslor och upplevelser. (Holme & Solvang 1991, s. 115)

Vi hade på förhand sammanställt sju huvudfrågor samt preciserande underfrågor till intervjun. Vid behov kunde underfrågorna lämnas bort helt, eller omformuleras så att personen fick en klarare förståelse för vad vi var ute efter. Om vi inte fick tillräckligt utförliga svar ställde vi följdfrågor utan att påverka den intervjuade att svara i en viss riktning. Vi använde oss av bandspelare när vi genomförde intervjuerna för att spara tid och för att kunna koncentrera oss på samtalet. Detta underlättade även transkriberingen och analysen av intervjuerna.

Intervjuerna genomfördes antingen i intervjupersonernas hem eller i någon annan lugn och ostörd miljö. Detta för att ingen skulle avbryta eller störa samtalet. För att lätta upp stämningen började vi först med småprat kring kaffebordet. Bandspelaren startades när intervjuerna började. Längden på intervjuerna varierade beroende på hur omfattande svar intervjupersonerna gav, men de tog vanligtvis mellan en halv och en timme. En intervju pågick i ca 2 timmar. Detta berodde på att vi använde oss av en tolk.

7.2 Datasekretess och etiska frågor

Vi skickade ut ett personligt e-postmeddelande till alla personer som vi ansåg kunde vara lämpliga för vår undersökning där vi kort redogjorde för vad vår undersökning handlar om samt dess syfte. Vi berättade också om några frågeställningar som vi hade för avsikt att ta upp. I e-postmeddelandet informerade vi också om att deras medverkan i den här undersökningen är helt frivillig och att ifall de vill delta kommer deras personuppgifter att vara helt anonyma. De personer som var villiga att delta kontaktade vi sedan per telefon och vi bestämde tillsammans tid och plats för intervjun.

Namn på personer och arbetsplatser samt länder som personerna pratade om nämns inte i undersökningen - detta för att hålla personernas identitet hemlig. Innan intervjun informerades de om att intervjun kommer att spelas in men att det endast är vi som kommer att ta del av det inspelade materialet. För att inte avslöja våra intervjupersoners identitet har vi behandlat allt inspelningsmaterial samt

transkriberingen av intervjuerna med försiktighet. Vi kommer alltså att radera allt inspelat material när examensarbetet är färdigt.

En fråga man kan ställa sig är vem är den här undersökningen till nytta för? Svaret på frågan kan vara att undersökningen väcker tankar eller funderingar hos dem som är eller har varit i samma situation, men också hos dem som kommer i kontakt med dessa människor av en eller annan orsak. Vi kan förhoppningsvis hjälpa någon att få en bättre och större förståelse för hur krävande det kan vara att anpassa sig till ett annat land.

8 Resultatredovisning och tolkning

Syftet med detta kapitel är att redovisa och tolka resultatet av vår undersökning. Syftet är också att koppla ihop resultatet med teoridelen. Analysen är kvalitativ. I resultatredovisningen kommer vi att använda oss av citat från intervjuerna eftersom vi vill att undersökningsspersonerna skall få uttrycka sig med egna ord och så att läsaren skall få en bättre förståelse för undersökningsspersonernas åsikter och känslor. Vi har valt att förkorta en del långa citat och på så sätt poängtera det viktigaste. I redovisningen kommer vi att göra kopplingar till teoridelen med jämna mellanrum, varvat med citat från undersökningsspersonerna samt våra egna tolkningar av svaren.

Vi har intervjuat fyra kvinnor i åldern 24-46 år. Alla kvinnor är gifta och tre av dem har barn. Alla intervjuer gjordes på svenska varav en av intervjuerna genomfördes med hjälp av en tolk. Orsaken till att vi valt att intervjua endast kvinnor är naturligtvis för att hela undersökningen bygger på kvinnornas upplevelser och tankar kring ämnet i fråga. Tiden som undersökningsspersonerna bott i Finland varierar mellan ett och tjugosex år. Hur länge undersökningsspersonerna har bott i Finland har förstås en inverkan på hur de uppfattat tiden här, hur långt de har kommit i sin anpassningsprocess samt på vilket sätt de upplever sin nya livssituation.

Först fick undersökningsspersonerna berätta om sin bakgrund. Därefter kom vi in på frågor som berörde förberedelser inför flytten, både praktiskt och mentalt. Sedan följde frågor om anpassningen såsom upplevelser, känslor och hur de anser att man bäst underlättar anpassningsprocessen. Avslutningsvis går vi in på frågor som berör kultur och kulturella skillnader.

8.1 Förberedelser inför flytten

Som vi har skrivit i kapitel 4.1 (s. 16, 17) kräver flytten till ett annat land att man förbereder sig både praktiskt och mentalt. God förberedelse underlättar den första tiden i det nya landet. Hjälpt och stöd från omgivningen är också av stor betydelse. Genom bra förberedelser kommer den inflyttade att känna sig mer självsäker och ha förmåga att anpassa sig betydligt snabbare. Det hjälper honom eller henne att undvika misstag och obehagliga överraskningar. Det ger en uppfattning om vad som väntar och vad han eller hon kan förvänta sig av flytten.

En del av kvinnorna flyttade till Finland på grund av att deras män hade fått arbete här. De flesta av männen flyttade i förväg och arbetade i Finland en tid innan den övriga familjen kom efter. En del av männen fick praktisk hjälp av sin arbetsgivare såsom att ordna tillfälligt boende och hjälp med pappersarbete och dylikt. En del av kvinnorna förberedde sig inte desto mera på flytten – varken mentalt eller praktiskt, utan de tänkte bara att de tar det som det kommer. Praktiska saker som ändå kom upp var att de var tvungna att sälja eller hyra ut bostaden, sälja bilen och säga upp sig från arbetet.

”Jo, jag tycker vi har fått hjälp, de från min mans jobb hittade en lägenhet åt honom när han flyttade och betalade den och betalade maten. De har också hjälpt oss med pappersarbete...”

”Jag sade upp mig från jobbet och vi sålde lägenheten”

”Jag var så ung när jag flyttade. På den tiden tänkte jag inte så mycket på vad jag måste göra. Man tänker mera på utmaningar när man är ung. Jag ville bara ha mera livserfarenhet. Jag var ivrig att flytta hit. Jag visste det var kallt här men inte hur kallt, så jag tänkte att jag måste ta med en tjockare jacka. En riskokare och två säckar med ris tog jag också med mig. På den tiden fanns det nästan inga asiataiska affärer i Finland”.

”Jag hade en klädbutik som min brors fru tog hand om sedan”.

8.2 Anpassning

För att underlätta sin anpassning är det bra om den inflyttade umgås med personer från värdlandet och inte bara med personer som talar deras eget modersmål. Om den inflyttade själv önskar att anpassa sig till det nya samhället påverkar också. Som vi skrivit i kapitel 4 (s. 12) är anpassningen till en ny kultur ofta en livslång process som lämnar bestående spår för den person som går igenom den. De kvinnor som varit bosatta i Finland i flera år upplever att de har anpassat sig mycket bra. De anser inte att processen har lämnat några bestående spår eller att anpassningen till den nya kulturen fortfarande skulle pågå. Hur väl anpassningsprocessen lyckas beror alltså mycket på hur man själv upplever situationen. De av kvinnorna som vi anser anpassat sig bäst är de som har haft mest positiv inställning inför flytten och inför alla utmaningar. De kvinnorna är eller var unga när de flyttade till Finland. I det här fallet kan vi alltså konstatera att ålder och förmågan att anpassa sig har ett samband.

”Egen personlighet och vilja underlättar nog anpassning. Om du bara vill så går det nog bra...”

”När jag flyttade hit började jag gå på olika kurser, på vattengympa, på aerobic, på fotboll. Där fick jag träffa folk från Finland och prata med finländare...”

”Vi har nog träffat bra folk här, vi har fått mycket hjälp av dem med allting, med papper, med räkningar, med lägenheten och med språket också.”

”Jag tycker när man kommer till ett främmande land att man inte kan tänka att man ska leva skilt från andra, utan man måste också tänka att man ska komma in i samhället och anpassa sig så fort som möjligt. Det blir lättare att klara sig i landet om man har anpassat sig”.

Som vi tagit upp i kapitel 4 (s. 13) varierar anpassningen också mycket om man jämför familjemedlemmar mellan varandra. Störst skillnad är det mellan föräldrarna och barnen. Barnets världsbild är fortfarande oavslutad och det finns ännu plats för förändringar och nya saker. Av denna orsak kan barnen även på ett mera flexibelt och naturligt sätt handskas med en ny kultur. Alla kvinnor som hade

barn ansåg att barnen hade anpassat sig snabbt till det finländska samhället. Barnen trivs bra i skolan och har många finländska vänner.

De vuxnas värld däremot är "färdig" om man jämför dem med barnen (se ovan, s. 13). Flytten från ett land till ett annat betyder för en vuxen ett mera omfattande behov att anpassa sig och på grund av detta kan olika svårigheter uppkomma. En del av kvinnorna har till exempel haft svårt att hitta finländska vänner, så de umgås främst med personer från sitt eget land. En annan av kvinnorna ansåg att det inte är så svårt att hitta vänner i Finland, det tar bara lite längre tid.

"Mina barn trivs bra här i Finland, de har många vänner".

"Min stora flicka trivs bra här och i skolan. Hon har många svenska vänner."

"Jag har inte några finländska vänner. Jag tror det har med åldern att göra. Då du var liten så var alla dina kompisar, nu när man är vuxen så måst man själv välja lite vilka vänner man vill ha, så det är nog lite svårt att hitta de som passar."

"Jag har mest kompisar som kommer från samma land som mig och som pratar mitt språk..."

I kapitel 4.2 (s. 19) skriver vi om den fjärde och sista fasen i anpassningsprocessen - anpassningsfasen. I denna fas känner sig den inflyttade hemma i den nya omgivningen. Den lokala kulturen och livsstilen är bara ett annorlunda alternativ, men ett lika acceptabelt sätt att leva som den egna hemkulturen. Vi lade speciellt tydligt märke till detta hos den av kvinnorna som bott längst tid i Finland. Hon hade anpassat sig bra och kände sig nästan som en finländare.

"Jag trivs bra och jag tycker det är lätt att leva här... Eftersom jag har bott här så länge så jag känner jag mig som en finländare."

8.2.1 Känslor

Att flytta till ett nytt land är en stor omställning. Den inflyttade personen tvingas gå igenom en del saker som kan vara svåra att hantera (se ovan, kap. 4.1). Han eller hon sörjer bland annat de förluster som flytten till det andra landet kan ha orsakat. Till dessa hör förlusten av den nära kontakten till familjemedlemmarna, vännerna och släkten samt den sociala ställningen. Känslor som undersökningspersonerna har upplevt är bland annat sorg, ensamhet, frustration, längtan efter familjen men också spänning, glädje och nyfikenhet inför allt det nya i livet.

”Jag har känt hemlängtan. Om jag vill ha sällskap brukar jag tänka oj, varför bor inte min syster här... Det skulle också vara skönt om mamma bodde här nära...”

”Jag saknar min mamma, pappa och min syster... Det har varit ganska svårt i början.”

”Jag tyckte nog jag var ganska positiv inför flytten - jag ville flytta direkt... jag bara väntade tills jag fick komma hit.”

”Jag var lite orolig över om det var rätt beslut att flytta hit...”

8.3 Språket

Språket är viktigt för att man skall kunna anpassa sig till ett nytt samhälle (se ovan, kap. 3.1). Kan man inte språket som talas i landet har man svårt att få arbete samt att få kontakt med majoritetsbefolkningen. Alla undersökningspersoner var eniga om att språket är en viktig del i vardagen och det behövs om man ska bo i Finland.

”Ska du anpassa dig till ett annat samhälle är det viktigt att du lär dig språket. Du kommer in i samhället mycket fortare då.”

”Det var lite svårt att få vänner på grund av att jag inte kunde språket”

”Jag kunde inte språket så jag vågade inte träffa så mycket folk”

”Språket är nog viktigt. Det är svårt att klara sig i ett annat land om man till exempel går till HVC och du inte kan språket. De måste ringa efter en tolk hela tiden”.

"Det viktigaste är nog språket, och så är det viktigt att du intresserar dig lite för hur samhället fungerar. Du måste våga fråga och du måste våga göra fel för att lära dig".

Hur länge det tar att lära sig ett språk skiljer sig naturligtvis åt från person till person. Hur länge de har varit bosatta i landet och hur stor motivationen är för att lära sig språket påverkar också (se ovan, s. 10). De vi intervjuade hade olika erfarenheter av att vara tvungen att lära sig ett nytt språk. För några av intervjupersonerna gick det relativt lätt, för andra var det lite svårare. En del gick på svenskaundervisning regelbundet och ansåg att undervisningen underlättade språkinläringen medan en annan gick endast en gång i veckan, så hon ansåg att kursen inte var till så stor nytta.

"Jag skrev ner svenska ord och finska ord i ett häfte och översatte dem till mitt modersmål. Jag tyckte det var roligt att lära mig ett nytt språk".

"Jag gick på svenskaundervisning, det underlättade ganska mycket".

"Kursen i svenska hjälpte inte så mycket, för den var bara en gång i veckan".

"Jag lärde mig svenska på 6 månader, men jag kommer aldrig att lära mig det fullständigt, för det är inte mitt modersmål".

Alla undersökningsspersoner hade haft arbete en längre tid när vi intervjuade dem. En av de intervjuade ansåg att arbetet hade hjälpt henne i hennes språkinläring. En annan av de intervjuade var istället av den åsikten att hon gärna skulle ha väntat med att börja arbeta och istället satsat mer på språkundervisning.

"Jag började jobba en månad efter jag kom hit för att lära mig språket..."

"Om jag skulle göra någonting annorlunda så skulle jag istället för att börja jobba läsa språk..."

8.4 Kultur

Kultur är en helhet som inkluderar tro, sätt och vanor som en människa har tagit till sig som medlem i en grupp (se ovan, kap. 3). Vad vi äter och hur vi klär oss hör också till. Det är oftast när man möter människor från andra kulturer som har andra uppfattningar och idéer, som man själv också blir mer medveten om sin egen kultur på ett annat sätt.

Innan flytten trodde en del av kvinnorna att kulturskillnaderna mellan hemlandet och Finland inte skulle vara så stora. Men efter en tid i Finland kunde dessa kvinnor ändå konstatera att det nog finns skillnader. De nämnde också att det är först när de flyttat till Finland som de har börjat fundera mer på sin egen kultur och sina traditioner. Som vi konstaterat i kapitel 3 (s. 7) stämmer det alltså att man börjar jämföra de nya kulturerna med varandra och man börjar se olikheterna mellan den egna kulturen och den nya. Man börjar också fundera mer på sin egen kultur och se den med andra ögon. Det som man tidigare bara tagit som en självklarhet ser man på ett annat sätt i det nya landet.

”Jag trodde inte min kultur skiljde sig så mycket ifrån den finländska kulturen, men det gör den faktiskt”.

”Finland och mitt hemland är som dag och natt”.

”På arbetet i mitt hemland pratar vi mycket om olika saker och skrattar ofta. Men så är det inte här...”

”Det var svårt att förstå vissa kultursaker. Vissa saker förstår jag inte varför människor gör si eller så...”

”Det var nog mest bara småsaker som skiljde sig. Som till exempel hur man skall klä sig när man far hit och dit. En gång när en familj bjöd oss på grillfest så hade vi helt fel kläder på oss. Alla andra hade finkläder på sig. I mitt hemland om vi grillar har vi gamla kläder på oss så att vi kan vara ute och ha roligt och så att vi inte börjar lukta rök. Det var riktigt hemskt och riktigt pinsamt hela kvällen...” Sen nästa gång en kvinna bjöd mej på kaffe så klädde jag mej fint och hade högklackade skor på och hon hade bara vardagliga kläder på sig. Nu så frågar jag alltid när vi ska fara på någon fest vad de ska ha på sig.”

"Det är några saker som jag har lärt mej när jag kom till Finland, till exempel på födelsedagskalas så äter ni först kex å sen tårta, men i mitt hemland äter vi tårta och sen om vi orkar så äter vi kex."

"Det är lite konstigt att ni äter t.ex kött med lingonsylt".

När vi diskuterade kulturskillnader med en av kvinnorna ansåg hon att våra traditioner skiljer sig helt från hennes traditioner. I hennes hemland lever till exempel alla i en storfamilj. Mamma, pappa, barn, far - och morföräldrar, grannar med flera umgås ofta och man känner gemenskap med alla. Hon lade tidigt märke till att det inte är så i den finländska kulturen. Här koncentrerar man sig främst på den närmsta familjen.

"I mitt hemland lever vi mera som stora familjer, vi har mera gemenskap. Man behöver aldrig känna sig ensam och vi är väldigt öppna. Men i Finland kanske ni bara har er egen familj som det viktigaste. I vår tradition behöver man till exempel inte ringa om man får komma och hälsa på som man gör här".

Som vi har skrivit om i kapitel 4.1 (s. 15) kan det ibland vara väldigt svårt att på ett tillförlitligt sätt bedöma andra människors avsikter, motiv och egenskaper om man inte känner till den rådande normen i samhället. Detta kan leda till att man får en ofördelaktig bild av dem. Det som också kan skapa en stor osäkerhet är om man inte vet hur man själv blir bedömd, eftersom man inte känner till hur "normen" som råder i det landet eller i den staden ser ut. En av kvinnorna nämnde att hon till en början antog eller misstänkte att människorna i det nya landet inte tyckte om att hon och hennes familj hade flyttat dit. Vi kan tolka detta som att kvinnan kände sig väldigt osäker i det nya samhället eftersom hon inte kände till den rådande normen. Kvinnan berättade att denna misstanke försvann efter en tid. Troligtvis på grund av att hon kände sig mera hemma i den nya miljön.

"Jag trodde att folk inte tyckte om att vi flyttade hit. Men nu har jag ändrat uppfattning".

Även om personer som kommer från ett annat land har kontakt med andra finländare och har ett arbete som alla andra, kommer de troligtvis inte ifrån det faktum att de kommer från ett annat land med en annan kulturell bakgrund. Den nationella och den kulturella identiteten kan man inte byta bort (Se ovan, kap. 4.2). En del av kvinnorna var av den åsikten att de troligtvis alltid kommer att ha kvar känslan av att de kommer från en annan bakgrund.

”Känslan att du har en annan bakgrund och kommer från ett annat land lämnar nog kvar.”

”Jag skulle inte vilja att mina kommande barn skulle få stämpeln att de är utlänningar ifall vi bosätter oss här...”

8.5 Tankar inför framtiden

Alla kvinnor är av den åsikten att de vill stanna i Finland och bosätta sig här. De av kvinnorna som bott i Finland en kortare tid hoppas att hela familjen kommer att stanna i Finland och även få finländskt medborgarskap. För två av kvinnorna är utbildning och skola väldigt viktigt. De vill studera vidare och utvecklas som människor. De vill bygga upp sitt liv här i Finland för sig själva och sin familj. Att göra det bästa för sina barn kom också upp i samtalet. De vill bygga upp en bra framtid för sig själv och sina barn.

”Jag är nöjd, kan jag bara säga. Mina barn och min man är här. Vi vill bygga hus här.”

”Vi har nog funderat att få finländskt medborgarskap. Så vi vill nog stanna här.”

”Jag väntar ännu på visum, men i framtiden vill jag i alla fall studera språk och kanske fortsätta studera till sjukskötare. Det gjorde jag tidigare i mitt hemland...”

”När mina barn är glada är jag också glad...”

9 Kritisk granskning och slutdiskussion

Syftet med detta lärdomsprov var att beskriva utländska kvinnors upplevelser av och tankar kring att flytta till och bo i ett annat land. Syftet med vår undersökning var att ta reda på hur förberedelserna såg ut inför flytten, hur familjens liv gestaltades den första tiden i Finland, vilka faktorer de anser underlättar anpassning samt vilka som var de främsta kulturella utmaningarna. Vi gjorde vår undersökning med hjälp av intervjuer. Intervjuerna handlade om kvinnornas förberedelser inför flytten och hur den första tiden i Finland såg ut. Speciell tonvikt lade vi på vilka faktorer som de anser underlättar anpassning samt vilka som varit de främsta kulturella utmaningarna som de stött på. Vi valde att avgränsa examensarbetet genom att endast intervjua kvinnan i familjen, eftersom intervjuer med hela familjen hade blivit alltför omfattande.

Den främsta utmaningen med denna undersökning har varit att försöka få tag på lämpliga intervjupersoner. Även om vi kontaktade flera företag och frågade vänner och bekanta om de kände till någon hade vi svårt att få tag på lämpliga personer. En orsak var att männen oftast kom till Finland ensamma och resten av familjen blev kvar i hemlandet. En annan orsak till att det var svårt att hitta kvinnor som var villiga att ställa upp i vår undersökning var att många av kvinnorna vi fått tag på ansåg att undersökningen inte var till någon större nytta för dem. En del av de kvinnor som till en början var villiga att ställa upp, valde också i ett senare skede att hoppa av - av en eller annan orsak. Resultatet skulle troligtvis ha blivit mera tillförlitligt om vi hade fått tag på fler än endast fyra intervjupersoner. Men dessa fyra intervjupersoner har ändå gett oss så pass bra svar så att vi har hittat samband med teorin.

Ett problem som vi stötte på när vi utförde våra intervjuer var att det ibland förekom svårigheter i kommunikationen. Språkkunskaperna var ett större hinder under intervjun än vad vi trott att de skulle vara. Även om alla kvinnor klarade sig bra på svenska, hände det ibland att vi missförstod varandra. En del av kvinnorna hade ibland svårt att uttrycka sig eller hitta de rätta orden. Detta gjorde så att vi ibland hade svårt att förstå vad de ville ha sagt. De hade också ibland svårt att förstå våra frågor, vilket gjorde att vi i vissa fall var tvungna att omformulera dem. I

den situationen var det svårt att veta hur mycket vi kunde ändra frågorna utan att påverka kvinnornas svar. Språkproblemen och den "onormala" situationen att bli inspelad utlöste även en viss nervositet hos några av kvinnorna.

I teoridelen tog vi kort upp olika orsaker till att människor flyttar till Finland. Detta för att läsaren skulle få en bättre uppfattning vilka faktorer som kan påverka anpassning. Vi valde dock att inte behandla detta som ett separat ämne i den empiriska delen, eftersom det inte är det väsentliga i vår undersökning. Alla våra undersökningsspersoner har kommit till Finland av egen fri vilja, inte för att de har varit tvungna att göra det som flyktingar.

Det som kom fram under intervjuerna var mest praktiska förberedelser, som t.ex. att sälja eller hyra ut bostaden, sälja bilen och säga upp sig från arbetet. En av kvinnorna nämnde att hon var väldigt ung när hon flyttade till Finland och att hon mest såg flytten som en verklig utmaning. Hon hade inte så mycket tankar om själva förberedelserna utan tänkte att hon tar saker och ting som de kommer. Vi trodde att kvinnorna och deras familjer skulle ha förberett sig mer än vad de i själva verket har gjort. Överlag hade kvinnorna svårt att tänka tillbaka på tiden före flytten. Varför det var svårt att tänka tillbaka på förberedelserna är svårt att säga, men det kan mycket väl bero på att de hade svårt att greppa vad vi egentligen ville ha svar på. Sådär i efterhand kan vi alltså konstatera att vi kanske hade kunnat ställa mer preciserade frågor för att få mer utförliga svar.

Kvinnorna gav varierande svar angående sina och familjens uppfattningar om hur den första tiden i Finland hade gestaltats och hur de upplevt livet i det nya landet. Även om svaren varierade kan vi se ett samband mellan dessa kvinnors första tid i Finland. Många av kvinnorna kände sig lite isolerade den första tiden och tillbringade mycket tid ensamma eftersom männen jobbade. De flesta har känt hemlängtan och funderat över om flytten verkligen var rätt beslut. Som förväntat upplevde kvinnorna frånvaron av föräldrar, syskon och släktingar som tyngst. Men eftersom flytten ändå var frivillig har de även känt glädje och förväntan inför det nya livet i Finland. En del hoppades på bättre arbetsmöjligheter samt en bra framtid för barnen.

De kvinnor som hade barn när de flyttade till Finland var alla av den åsikten att barnen lyckats anpassa sig bra och fått många nya finländska vänner genom skolan. Dessa kvinnor hade dock själva haft svårt att få finländska vänner, vilket kan bero på att man som mamma har mindre tid och ork för att delta i olika aktiviteter och därmed skapa nya sociala kontakter. Språkbarriärerna kan också vara en orsak till att kvinnorna hade svårt att hitta finländska vänner. De första månaderna i Finland gick åt till att lära sig språket, antingen genom språkundervisning eller via arbetet.

Alla kvinnor poängterade att språket är en mycket viktig faktor när det kommer till vad som underlättar anpassning. Kan man inte språket som talas i det land man bosätter sig i blir en stor del av det som hör till det dagliga livet mycket svårare. En enkel sak som att föra ett sjukt barn till läkaren kan upplevas som svårt när man inte kan språket. De nämnde även att det är viktigt att lära sig den finländska kulturen och hur samhället fungerar. För att kunna göra det måste man kunna språket. Några av kvinnorna konstaterade att det tar tid att anpassa sig till ett nytt samhälle. Det som är självklart för oss finländare kan upplevas som förvirrande för de som kommer hit från ett annat land med en annan kultur.

Kvinnorna ansåg också att hur väl anpassningen lyckas beror mycket på den egna inställningen och hur stor motivationen är att lära sig hur samhället i det nya landet fungerar. De kvinnor som hade bäst inställning till livet i Finland var de kvinnor som är eller var unga när de flyttade till Finland. Vi kan alltså konstatera att ålder och förmågan att anpassa sig har ett samband, åtminstone i det här fallet.

Att komma till ett nytt land med en ny kultur har vi tidigare konstaterat är en stor omställning. Som nyinflyttad kommer man troligtvis att ställas inför en rad olika kulturella utmaningar. Eftersom kvinnorna kommer från olika länder, skiljer sig deras uppfattningar om vad som varit de främsta kulturella utmaningarna åt. En av kvinnorna upplevde finländare som mera återhållsamma och tystlåtna än människorna i hennes hemland. En annan av kvinnorna ansåg att den finländska kulturen skiljer sig helt åt från hennes egen kultur. Det har varit många nya saker hon har varit tvungen att anpassa sig till. Det som hon har upplevt som mest

utmanande är att finländare inte har en lika nära relation till t.ex. sina far- och morföräldrar och grannar som de har i hennes hemland. I Finland koncentrerar man sig främst på den närmsta familjen. Det mesta de sa var ändå positivt. De sa att de uppfattade finländare som vänliga, hjälpsamma och respekterande människor.

I efterhand när vi tänker tillbaka på intervjuerna har vi fått den uppfattningen att kvinnorna var väldigt försiktiga med vad de sa om den finländska kulturen. Vi fick känslan av att de inte "vågade" säga något negativt. Därför är det svårt att veta om de verkligen nämnde alla svårigheter eller utmaningar som de kan ha råkat ut för eller upplevt.

Ett förslag på hur vi hade kunnat göra undersökningen annorlunda hade varit att intervjua alla familjemedlemmar istället för att bara intervjua kvinnorna. Då skulle man till exempel bättre kunna få fram eventuella olikheter mellan hur kvinnor och män uppfattar sin anpassning.

Som vi konstaterat ovan gav kvinnorna inte så utförliga svar angående hur de och familjen förberett sig inför flytten till Finland som vi trott att de skulle göra. Orsaken till det kan vara att de hade svårt att greppa vad vi egentligen ville ha svar på. Såhär i efterhand kan vi alltså konstatera att vi kanske hade kunnat ställa mer preciserade frågor för att få mer utförliga svar. Kvinnorna gav varierande svar angående deras och familjens uppfattningar om hur den första tiden i Finland hade gestaltats. Även om svaren varierade kan vi se ett samband mellan dessa kvinnors första tid i Finland. Som förväntat upplevde kvinnorna frånvaron av föräldrar, syskon och släktingar som tyngst.

Slutligen har vi kommit fram till att hur väl anpassningen lyckas beror till stor del på språkinläringen samt den egna inställningen. De kvinnor som hade bäst inställning till livet i Finland var de kvinnor som är eller var unga när de flyttade hit. Vi kan alltså konstatera att ålder och förmågan att anpassa sig har ett samband, åtminstone i det här fallet. Vi har även konstaterat att barn har en tendens att anpassa sig bättre än vuxna. Barn har lättare att lära sig och ta till sig nya saker,

som till exempel att lära sig ett nytt språk eller hitta nya vänner. Mycket beror också på hur stor utmaning man upplever de kulturella skillnaderna är. Eftersom kvinnorna kommer från olika länder har de haft olika uppfattningar om vad som varit de främsta kulturella utmaningarna.

Avslutningsvis kan vi konstatera att det har varit oerhört roligt och intressant att få ta del av dessa kvinnors tankar och upplevelser. Genom deras berättelser har vi fått en ökad förståelse för hur det kan vara att flytta till och bo i ett främmande land. Intervjuerna bestod av många skratt men även tankeväckande stunder.

Litteratur:

Alho, O., Lehtonen, J., Raunio, A. & Virtanen, M. (1996). *Ihminen ja kulttuuri*.
Helsinki: FINTRA – Kansainvälisen kaupan koulutskeskus.

Alitolppa- Niitamo, A. (1994). *Kun kulttuurit kohtaavat*.
Helsinki: Suomen Mielenterveysseura r.y.

Allwood, C.M. & Franzèn, E.C. (2000). *Tvårkulturella möten - Grundbok för psykologer och socialarbetare*.
Natur och kultur. (u.o.)

Allwood, C.M. & Johansson, P. (2009). *Mänskliga möten över gränser – vård och social omsorg i det mångkulturella samhället*.
Stockholm: Liber.

Franzèn, E.C. (2001). *Att bryta upp och byta land*.
Stockholm: Natur och kultur.

Hastrup, K. (2010). *Kultur – Den flexibla gemenskapen*.
Lund: Studentlitteratur.

Holme, I.M. & Solvang, B.K (1991). *Forskningsmetodik – Om kvalitativa och kvantitativa metoder*.
Lund: Studentlitteratur.

Kvale, S. (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*.
Lund: Studentlitteratur.

Rabe, M. (1989). *Living abroad – A new look*.
Göteborg: Tre Böcker Förlag.

Ringquist, A-C. (2002). *Människan socialt och kulturellt*. (3. uppl.)
Uppsala: Liber AB. (Andra upplagan).

Saviaro, M. (2010). *Expatriate guide to Finland – Your first steps in Finland*. (2. uppl.)
Helsinki: Return Ticket.

Steir, J. (2009). *Kulturmöten – En introduktion till interkulturella studier*.
Lund: Studentlitteratur.

Wellros, S. (1998). *Språk, kultur och social identitet*.
Lund: Studentlitteratur.

Polvivaara, K. (2011). *The adjustment process of Asian expatriate student*.
Oppublicerad avhandling för Degree Programme in International Business and
Marketing Logistic. University of Applied Science, Satakunta

Befolkningsstruktur 2010, Statistikcentralen

http://www.stat.fi/til/vaerak/2010/01/vaerak_2010_01_2011-09-30_kat_001_sv.html (hämtat: 31.10.2011).

Inrikesministeriet – Ordlista och fakta 2011.

<http://www.intermin.fi/intermin/home.nsf/Pages/493E3CE20F7AB627C225767E004A79FE> (hämtat: 27.10.2011).

Yrkeshögskolan Novia, Vasa, Sektorn för häsovård och det sociala området.
(2011). *Anvisningar för lärdomsprov.*

https://intra.novia.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=137&Itemid=504%E2%8C%A9=swe (hämtat: 6.11.2011).

Hej!

Bilaga 1

Vi är två socionomstuderande från Yrkeshögskolan Novia i Vasa med inriktningen familjearbete. Vi har nu inlett vårt sista studieår och för att få examen ska vi skriva ett lärdomsprov om ett ämne som berör vår inriktning.

Vi har valt att göra en undersökning om utländska kvinnors upplevelser av och tankar kring sin anpassning till det finländska samhället. Vi tar upp frågor som bland annat berör anpassning, kulturella utmaningar och förberedelse inför flytten. Vi är främst intresserade av att undersöka hur kvinnan anpassat sig till det nya landet. Familjen ska åtminstone ha bott i Finland ett halvt år.

Nu undrar vi om du kan tänka dig att ställa upp i vår undersökning?
Alla intervjupersoner kommer att vara helt anonyma.

Vill du veta mer, tveka inte att ta kontakt med oss.

Med vänliga hälsningar,

Johanna Granberg

xxx-xxxxxxx

Pernilla Häggström

xxx-xxxxxxx

Intervjufrågor:

Bilaga 2

Bakgrund

1. Namn
2. Nationalitet
3. Ålder
4. Familjesituation
5. Hur länge har ni bott i Finland?
6. Varför flyttade ni just till Finland?

Förberedelse

7. Hur förberedde ni er på flytten?
8. Hur förberedde du/ni er på flytten rent praktiskt?
9. Hur såg din mentala förberedelse ut?
10. Hur hann du själv med i allt detta?
11. Vad tänkte du?
12. Vad var du rädd för?
13. Vad hade du för förhoppningar?
14. Vad har varit det lättaste/svåraste med flytten?

Den första tiden i Finland

15. När du/ni anlände till Finland, vad fick du/ni för hjälp och av vem?
16. Hur såg mottagandet ut när du/ni kom till Finland?
17. Hur såg den första tiden ut?
18. Hur såg livet ut för de olika familjemedlemmarna den första tiden?

När du ser tillbaka på första tiden vilka saker skulle du ha behövt hjälp och stöd med?

Anpassning

19. Vilka saker anser du överlag underlättar anpassning?
20. Vad har du gjort för att underlätta din anpassning?
21. Hur skulle du beskriva dina sociala kontakter i Finland?
22. Hur hittade du dina vänner?
23. Var det lätt eller svårt att få nya vänner i Finland?
24. Deltar du i några aktiviteter tillsammans med finländare på din fritid?
25. Vilka känslor har du upplevt genom flytten?

I vilka situationer har du känt

- a) glädje
- b) tacksamhet
- c) ensamhet eller rastlöshet
- d) nyfikenhet
- e) Hemlängtan
- f) irritation
- g) ovilja att träffa andra människor

26. Hur ser ditt liv ut idag?
27. Känner du/ni nu att ni har landat i det hela?
28. Tänker ni bosätta er i Finland?
29. Vad har du lärt dig?
30. Finns det något du skulle göra annorlunda?

Kultur

31. Vilka kulturella utmaningar har du råkat ut för i Finland?
32. Vad är de största skillnaderna mellan finländsk kultur och din egen kultur?
33. Vilka traditioner har du kvar från hemlandet?
34. Vilka finländska traditioner har du tagit till dig?
35. Finns det något som du saknar som du hade hemma?